

ספר המנהגים - חנוכה

הבנים מתחילים להדליק נרות חנוכה איזה זמן קודם ה"בר מצוה"¹.
הבנות אין מדליקות בפ"ע. אשה בעלה מוציאה².
מדליקים בשמן זית, וה"שמש" - גר של שעה³.
מוניחים המנורה בעובי המזוזה בחלל פתח החדר⁴ ואין מדייקים אם הנרות דרום וצפון מונחים או מזרח ומערב מונחים⁵.
מעמידים המנורה על כסא. ואין מדייקים שיהי' למעלה משבעה טפחים⁶, או בסמוך לג' טפחים⁷.
מדליקין בחגירת אבנט, אבל בכובע ולבושים הרגילים⁸.
מדליקים בין מנחה למעריב⁹.
לא הי' מנין בעת הדלקת הנרות בבית הרב. גם לא היו משתדלים שתהי' ההדלקה ברוב עם האפשרי¹⁰.
נוסח הברכה: להדליק הר חנוכה¹¹.
התחלת הדלקת הנרות לאחר סיום כל הברכות¹².
בליל ראשון מדליק גר הימין. מליל שני ואילך מוסיף לשמאלו ומדליק משמאל לימין¹³.
השמש מקומו גבוה משאר הנרות¹⁴.
קרה וצריך הי' לטלטל המנורה טפח וטפחיים לקרבה לאדמו"ר כדי שיוכל להדליק הנרות, ואח"כ היו מעמידין אותה במקומה ובכל זה ברך בעצמו והדליק¹⁵.
אמירת "הנרות הללו" לאחר הדלקת כל הנרות¹⁶.

1 ראה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר בשבת חנוכה תש"ו. נדפסה בהוספה לד"ה ברוך שעשה נסים (ע' 20) אות ה.

2 וכבר תמיהו למה נשתנו בזה נשים מאנשים דכל אחד מדליק בפ"ע. ותירצו דאשתו כגופו דמיה ואין נכון שתדליק הבת כשהיא אינה מדלקת. ולפענ"ד דוחק גדול הוא. ומחורתא כמש"כ במשמרת שלום סמ"ח סק"ב דיש הרבה שאין יכולות לברך ולכן נהגו כולן לצאת ע"י אחרים (עיין אחרונים סו"ס תרע"ה וסתרע"ז). ובשלטי הגבורים הובא במח"ש סתרע"ז סק"ח: המהדרין גר לכא"א בין אנשים ובין נשים כו', - וראה השיחה (ע' 20) אות ז הנ"ל.

3 בפשטות יש לומר הטעם עפ"מש"כ בשו"ע ר"ס תרע"ג דגר של שעה שני לשמן זית (וראה בד"מ שם). ובשמן זית עצמו אין עושים ה"שמש", כי אין נוח לטלטל שמן ופתילה, משא"כ גר. גם - לעשוק היכר נוסף בין השמש לנרות חנוכה. ועיג"כ קהלת יעקב ערך שעה.

4 לשון אדמו"ר הזקן בסידורו וראה שער הכולל שם.

5 אף שבבית הכנסת מסדרין נרות המנורה (רמ"א סתרע"א ס"ז). וצ"ע מפני מה גם בבית אין מהדרין ע"ז אם באפשרי הוא.

6 דלא כמובא מס' טור ברקת. ראה שערי תשובה סתרע"א סק"ח.

7 דעת השומר אמונים שו"ת ס"ה.

8 דלא כיש נוהגים ללבוש בגדי שבת או כובע שבת להדלקת הנרות, או גם לכל ימי החנוכה (הובא בס' דרכי חיים ושלום סתרע"ב. לקוטי מהר"ח ח"ג לקוטי מאיר עניני חנוכה ס"ק סו).

9 הדעות בזה ראה טושו"ע סתרע"ב ונ"כ.

10 צ"ע למה נשתנה מפרסומי ניסא דמגילה. - ואולי הטעם מפני שכל אחד מדליק על פתח ביתו ובמילא מלכתחילה לא תקנו זה. ועדיין צ"ע. אבל הדברי חיים וכמה מצדיקי פולין וכו' היו מאחרין ההדלקה ומדליקין ג"ח ברוב עם דוקא (הובא בנימוקי או"ח סתרע"ב ובמשמרת שלום).

11 רבנו הזקן בסידורו. - כ"כ הרוקח. שו"ע ר"ס תרע"ו. האר"ל בשעה"כ ופע"ח. ס' האר"ל. ס' יעב"ץ. ברכי יוסף. של"ה בחלק תו"א דחנוכה (רוט, א) - ודלא כמש"כ שם בחלק גר מצוה בשם אביו לומר שלחנוכה (בתיבה אחת). וראה ג"כ שד"ח אס"ד חנוכה סק"כ.

12 אדמו"ר הזקן בסידורו. ממהר"ל הובא ברמ"א ס' תרע"ו ס"ב.

13 אדמו"ר הזקן בסידורו. וראה שו"ע סו"ס תרע"ו ונ"כ. שו"ת הצ"צ חאו"ח סו"ו. ובשער הכולל שם.

14 מהר"ל. קב הישר פצ"ו. אחרונים סתרע"ג סו"א.

15 ודלא כמובא משו"ת לב חיים ח"ג סקמ"ו שיותר טוב שידליק אחר במקומו.

16 ראה פרי מגדים סתרע"ו משבצות זהב סק"ה. וסתרע"ב אשל אברהם סק"ו וכלשון רבנו בסידורו: ואחר שידליק הנרות.

נוסח "הנרות הללו" - וכן "ועל הנסים" - כמו שודפס בסידור רבנו הזקן¹⁷.
מדייקים שידלקו הנרות חמישים מיוט לכל הפחות¹⁸.
מתעכבים סמוך לנרות כחצי שעה (לבד מעש"ק).
נהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות¹⁹ ויש אמרים דאין חוששים לזה²⁰ ואדרבה הישנות נוחין יותר לדלוק²¹. ולע"ע, לא יכולתי לברר מנהג רבנו בזה.
נר שכבה בתוך שיעור זמן דליקתו - חוזרין ומדליקין אותו²².
אחר שיעור זמן הנ"ל - מטלטלין המנורה גם אם הנרות דולקות עדיין²³.
אחר שיעור זמן הנ"ל - עושים מלאכה שלא כנגד הנרות²⁴. וגם ביום ראשון ושמיני²⁵.
בערב שבת הסדר הוא: מנחה²⁶, נר חנוכה, נר שבת.
במוצאי שבת: הבדלה, נ"ח, ויתן לך. בביהכ"נ: נ"ח ואח"כ הבדלה²⁷.
גם בחנוכה האבל יורד לפני התיבה. לבד לאמירת הלל²⁸.
בר"ח, ובכל יום שיום בו מוסף, אינו יורד לפני התיבה, ואפילו לא בתפלת ערבית ומנחה²⁹.
קריאת התורה - כמש"כ בסידור לאוואט. בשבת חנוכה קורין רק נשיא אחד וכן בר"ח³⁰.
אדמו"ר ה' נתן דמי חנוכה - מעות - בליל נר הרביעי או החמישי.
אין לדלג לכתחילה ועל הנסים כדי שיוכל לענות קדושה ומודים³¹.
יום השמיני דחנוכה נק' זאת חנוכה³².
ישנם נוהגים להרבות בצדקה בימי חנוכה³³.

17 דיוק הנוסח: ראה שער הכולל ספמ"ו. וכמה נוסחאות הובאו בס' כתר שם טוב להרב ש"ט גאון ע' תקנז-תקכט. ובסידור אוצר התפילות. מה שאמרים קודש הם - ראה שדי חמד אסיפת דינים חנוכה סק"ט.

18 ראה פרמ"ג סתרע"ב א"א מק"ג.

19 כלבו ואבודרהם (הבואו בד"מ ס"ס תרע"ג). משמרת שלום ס"ס מח. שכן נהגו אב"ק ז"ל. וכן נהגו בעהמ"ס דרכי תשובה ובנו בעהמ"ס מוחת אלעזר.

20 שו"ע ס"ס תרע"ג. פר"ח. קצשו"ע סקל"ט ס"ד. סידור יעבץ. ועוד.

21 לבוש. והנה במשמרת שלום שם כתב דכשלוקחים "פתילות הישנות נ"ל דיוהר ליקח פתילה של אתמול לנר הנוסף שמדליק בראשונה". ועי"ש במהדו"ב.

22 אחרונים סתרע"ג מ"ב.

23 וכפי הגמ"י במס' סופרים ודלא כפ"ה הב"ח סתרע"ב.

24 בעשית מלאכה נגד הנרות - לא יכולתי לברר הכרעת מנהג בית הרב בפלוגתת השו"ע - סתרע"ב ס"ב - והרש"ל.

25 ראה אחרונים סתר"ע בתחלתו.

26 מנחה ואח"כ נ"ח כמו שמתמיד קדם להדלקת המנורה (שע"ת ופרמ"ג סימן תרע"ט). ועוד שלא יה' תרתי דסתרי כו'.

27 הדעות בזה: שו"ע סתרפ"א ונ"כ. שד"ח א"ד חנוכה ס"ק י"ט.

28 הדעות בזה ראה אחרונים או"ח סקל"א. תר"ס. תקפ"א. תקפ"ב. תרע"א. יו"ד סוף ששע"ו ועוד.

29 ראה פרמ"ג לאו"ח סתרע"א מש"ז סק"ח.

30 ראה שו"ת צ"צ חאו"ח ס"ח.

31 שו"ת צ"צ שער המילואים סי' י"א.

32 ראה בד"ה ברך ששעה נסים שכקונטרס סוף פ"ד.

33 מן אברהם ריש הל' חנוכה הועתק בדברי נחמ"י - השלמה לשו"ע אדה"ן ס"ס תר"ע. - אבל עדיין צ"ע בזה. כי לא ראיתי כל רמז לזה במנהגי חנוכה של כ"ק מו"ח אדמו"ר. ואף שאין לא ראיון רא"י. ובפרט בצדקה שמתן בסתר יפה בה - הרי, לכאורה מילתא הוא מה ש(לבד ממשנ"ל בד"ה בכ"ה בכסלו - בתו"א וביאוריו בשערי אורה ואוה"ת - דמעשה הצדקה נק' כובע ישועה ומס"נ דחנוכה המשיכה מתנה מרובה המשכת כובע ישועה להיות כו') לא אשתמיט להזכיר בשום מאמר חסידות (שראיתי ע"ע) או שיחה וסכ' רבותינו ע"ד צדקה במיוחד בחנוכה (אף שכ"כ עניני חנוכה נזכרו ונתבאר בהם ובפרטיות). ובפרט שנמצא הוא בכמה מס' פולין וכו'. ומי שימצא ע"ז בתורת נשיאיו, ודאי יודעני ות"ח מראש מקול"ע. - בס' מהר"ד (ואולי קטע זה מהצ"צ) מבאר הנ"ל שבחנוכה חולקין "מעות לעניים שמחזרין על הפתחים, שהוא על פתח הבית מבחוץ שהוא כחי' בכל מאדך בכל ממונך" (ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א).